

Synpunkter från Nacka Miljövårdsråd juni 2025

Detaljplan Baggensstäkets kulturresevat

Baggensstäket, som tidigare hette Harstäket, var sedan urminnes tider den sydliga farleden mellan Stockholm och Östersjön. Fram till 1200-talet gick farleden via Baggensstäket, Lännerstaviken och Järlasjön till Hammarbysjön. Den var huvudleden in till Stockholm ända fram till medeltidens slut, då landhöjningen försvårade sjöfarten här, samtidigt som fartygen fick ett allt större djupgående.

Kulturresevat i Sverige

Sveriges första kulturresevatet, Åsens by i Jönköpings län, bildades år 2000. Det finns sammanlagt 49 kulturresevat i Sverige, varav 37 har beslutats av länsstyrelser och 12 av kommuner. Kulturresevatet finns spridda över hela landet, förutom i Södermanlands län.

Riksantikvarieämbetet redovisade dessa 2023 i Stockholms län: Brottö skärgårdsjordbruk 2004 Stockholms län (beslut), Igelbäcken 2006 Stockholm stad, Nedre Söderby Haninge 2010 och Dalarö skeppsvraksområden Haninge. Syftet med att göra Baggensstäket till kulturresevatet är att bevara, utveckla och tillgängliggöra området värdefulla kulturmiljöer och biologiska mångfald. Resevatets kulturhistoriska värden är knutna till områdets strategiska läge vid vattenvägen in mot Stockholm med försvarshistoriska, kommunikationshistoriska och bebyggelsehistoriska lämningar från skilda tider.

Farleden har bedömts vara av Riksintresse

Riksintressen enligt 3 och 4 kap Miljöbalken Vattenvägen genom bland annat Baggensfjärden och Lännerstasunden utgör ett riksintresse för farleden. Riksintresset kräver att inga åtgärder får vidtas som väsentligt försvårar användningen av farleden.

Den 3 november 1697 anbefalldes regeringen Kammar- och Kommerskollegium att ta i övervägande frågan om farledens upprensning, vilket hade till följd att Karl XII den 4 juni 1704 utfärdade ett Privilegium för hovmarskalken och överintendenten Nikodemus Tessin d.y. "till farledens inrättande genom sundet vid Baggensstället". Ledens smalaste del är Knapens håll - troligen uppkallat efter tullverkets inkasserare Olof Knap, som levde i början på 1700-talet. Här fanns förr en bom, som från 1680-talet och fram till Nikodemus Tessins d.ä. tid hade varit ett medel att tvinga fram extra strafftull för de som ville undvika den obligatoriska varutullen i Vaxholm

Gröna infrastrukturen

Reservatet är lokalt viktigt för den gröna infrastrukturen eftersom det ligger mellan Trollsjöns och Skogsö naturreservat och är en del av spridningssambanden för arter knutna till gammal barrskog och gammal ädellövskog. Baggensstället har till stor del höga naturvärden som är knutna till både gammal tallskog och lövskogslundar med ett rikt inslag av ädellövträd.

Baggensstället. Träsnitt av C. M. Hallbeck 1806.
Stockholms stadsbibliotek.

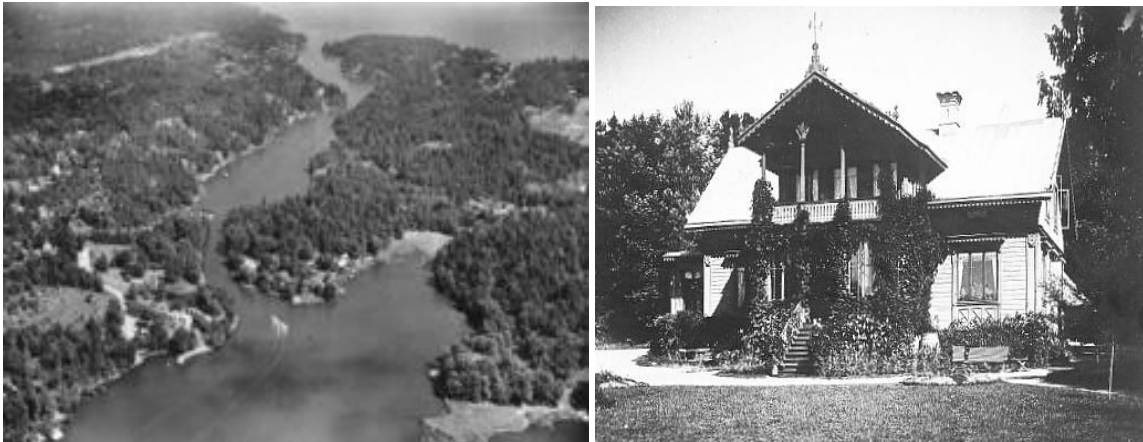
Namnförslagen

Reservatets namnsättning bör vanligtvis förknippas med för allmänheten känd händelse eller namn. Grooths naturreservat som föreslagits uppfyller inte detta. Kommendör Gustav von Grooth är en rätt okänd person. Andra förslag på namn har varit: Gammeluddens naturreservat, Boo: s naturreservat, Baggensstäkets naturreservat & Bagges naturreservat. Fyra generationer av Bagges släkt residerade på Boo gård från mitten av 1500-talet till år 1700. Nacka Miljövårdsråd uppskattar det slutgiltiga valet av namn: Kulturreseptatet Baggensstället.

Kulturreseptatet Baggensstället

Nacka Miljövårdsråd ser enbart positivt på det föreslagna Kulturreseptatet *Baggensstället* såsom det beskrivs i handlingarna. Vi har några smärre synpunkter.

Det gäller att i framtiden sköta området så att värdet som just "Kulturresevat" bibehålles, sannolikt kräver det större insatser än vad ett naturreservat kräver. Fornlämningar, kulturhistoriska lämningar samt park- och trädgårdshistoriska inslag ska bevaras och utvecklas, liksom områdets gamla hållmarkstallskogar, lövrika barrskogar, lövskogslundar och strandzoner.

Privatägd mark

Areal Planområdet omfattar cirka 53 hektar, varav ungefär 6,5 hektar upptas av vattenområde och cirka 5,5 hektar är planerat för kulturresevat Baggensstaket. Planområdet är ett så kallat förnyelseområde som utvecklas från fritidshusområde till året runt boende. Bebyggelsen består av en blandning av villor och fritidshus, där majoriteten av bostadshusen redan idag utnyttjas för åretruntboende. Området omfattar cirka 120 fastigheter.

Markägoförhållanden Planområdet upptas till största delen av privatägda bostadsfastigheter. Fastigheterna har mycket varierande storlekar, med ett tiotal på över 4000 m² och flertalet på ca 2000 m². Nacka kommun är största fastighetsägare, som främst består av vägmark och vattenområden.

Det största privata fastighetsinnehavet inom området upptas av de fastigheterna som hör till den förra sekelskiftesvillan Lindängen. Andra stora fastighetsägare är bostadsföretaget JM och det privata sjukhemmet Gammeludden, vilkas fastigheter bland annat ligger inom det område som är planerat för kulturresevatet Baggensstaket

Mycket av marken är sålunda privatägd, inom området existerar dessa fastigheter: Lännersta 1:101, Lännersta 1:12, Lännersta 1:13, Lännersta 1:17, Lännersta 1:18, Lännersta 1:372, Lännersta 1:377, Lännersta 10:1 & Lännersta 11: 162.

Det sägs inte mycket om vilka överenskommelser som har fattats är dessa förtydligade i nedanstående avsnitt?

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång Markägare, arrendatorer och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med resevatet.

Anslagstavlor-Promenadstigar

Anslagstavlor bör tillverkas på sådant sätt och med sådant material att de kan stå emot väder och vind under flera år. Det är trist och gör ett dåligt intryck på besökare när just anslagstavlor är förfallna och/eller oläsliga. Texten bör vara stor och lättläst så att äldre personer inte skall behöva stå och kisa för att uppfatta vad som står.

För att synliggöra fornlämningarna inom det föreslagna naturreservatet och för att göra det möjligt för besökaren och betraktaren att uppfatta den topografi som omgav de stridande på 1400-talet och 1700-talet, så är det lämpligt att gallra i vegetationen.

Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna). Till terräng räknas allt utanför vägmärken, till exempel skogsmark, ängar, stränder, motions-spår, stigar och traktorvägar. Självfallet ska denna lag vara giltig i hela reservatet.

Vad gäller anvisningarna så tycker vi inte att man skall få cykla/använda sparkcykel på stigarna inom området, grillning bör vara tillåten på anvisad plats.

Vi vill att den mycket uppskattade "Lugna promenaden i Boo" får vara kvar inom området. Det är en tillgänglighetsapassad promenad på cirka 3 km, Promenaden börjar vid Boo Herrgård och är planerad utifrån att man går medsols. Promenaden går utmed bilvägar och gångvägar.

Vi vill också att Kulturpromenaden till Boo gård och Baggensstället kvarstår. Här finns intressanta byggnader, parkmiljöer, järnåldersgravfält och försvarshistoriska lämningar. Längs vägen finns också flera vackra utsiktspunkter och picknickvänliga platser. Hela promenaden är 4,5 km.

Gångstigar skall grusas står det, vi tycker att **naturgrus** då skall användas inte krossgrus.

Lekplatsen

Lekplatsområdet ligger söder om korsningen Gammeluddsvägen/Saltstigen. Här kommer en lekplats att byggas ut med tillhörande dagvattenanläggningar inom detaljplanen för Sydöstra Lännersta 2 (område W). Bevarandemål Lekplats för boende i närområdet och reservatets besökare. Befintlig vegetation samt bebyggelse- och trädgårdsstrukturer som hör till Västra Stället sparas där det är möjligt. Gångvägen från Gammeluddsvägen till lekplatsen iordningställs för att klara skötselfordon till lekplatsen. Detta utförs med ett slitlager av stenmjöl. Nacka Miljövårdsråd anser att det är bra att det iordningställs en lekplats inom reservatet och ännu bättre om den också inkluderar besökstoiletter.

Nya vägförbindelser, Gammeluddens Ångbåtsbrygga

Nackas Socialdemokraterna har tidigare velat reservera området för framtida spår eller för en vägförbindelse mellan Boo och Saltsjöbaden, Nacka Miljövårdsråd prioriterar de Natur och Kulturhistoriska värdena och att dessa självfallet ska sättas i första rummet.

Säkerhetsfrågor

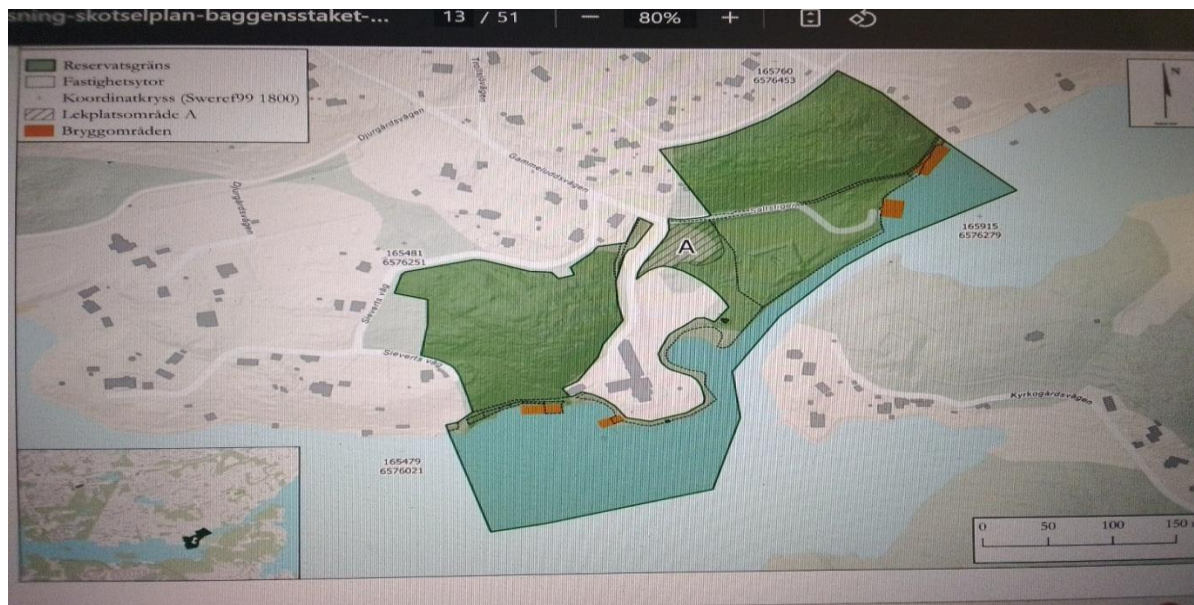
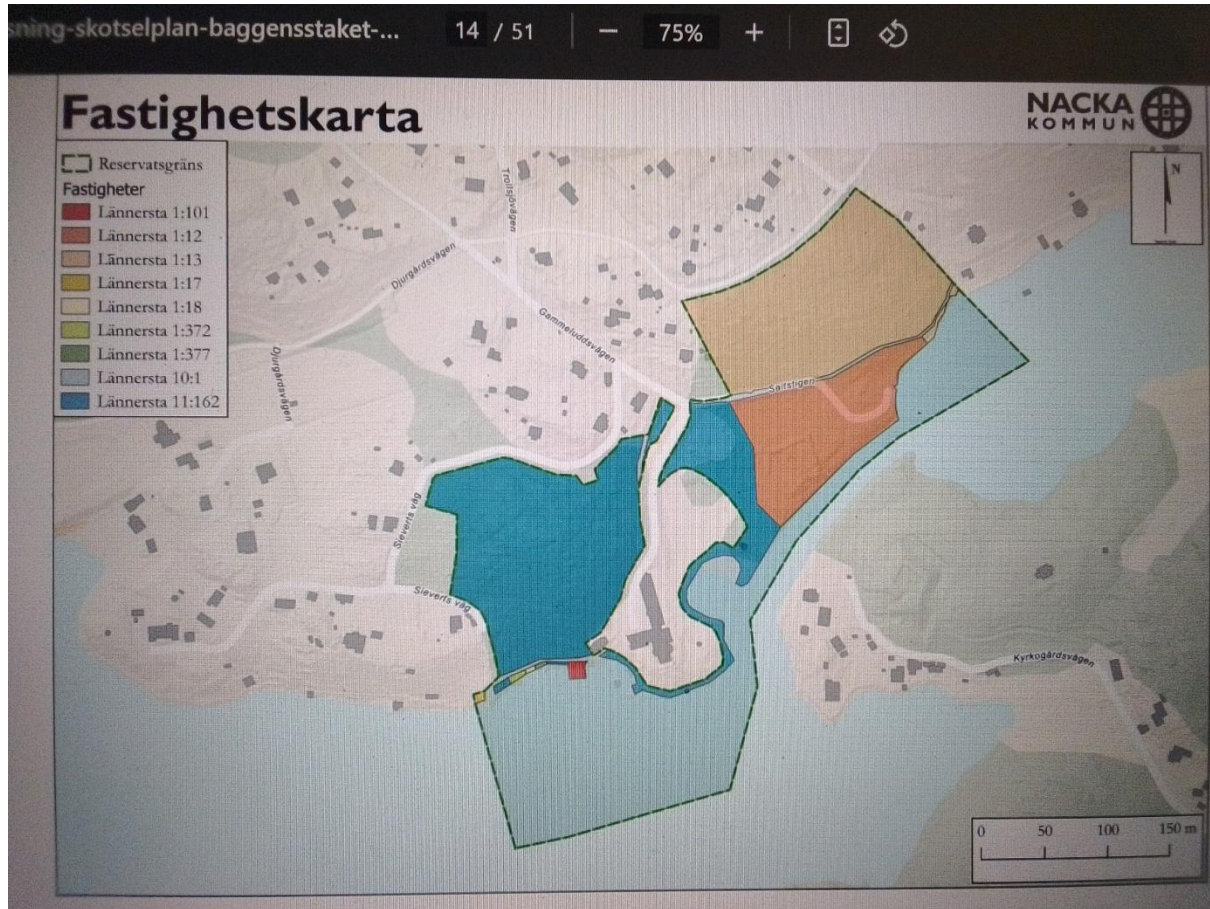
När det gäller trafiksäkerhet föreslås förbättringar av vägnätet framför allt av trafiksäkerhetsskäl. Vägar ska vara lättframkomliga och sikten vara god. I planområdet förses Djurgårdsvägen och Gammeluddsvägen med gångbanor med belysning. Brandsäkerheten har beaktats genom att det ska vara möjligt att med utryckningsfordon nå samtliga fastigheter. Att vägarna får den utformning och bärighet som föreslagits är avgörande för att olika utryckningsfordon ska nå fram

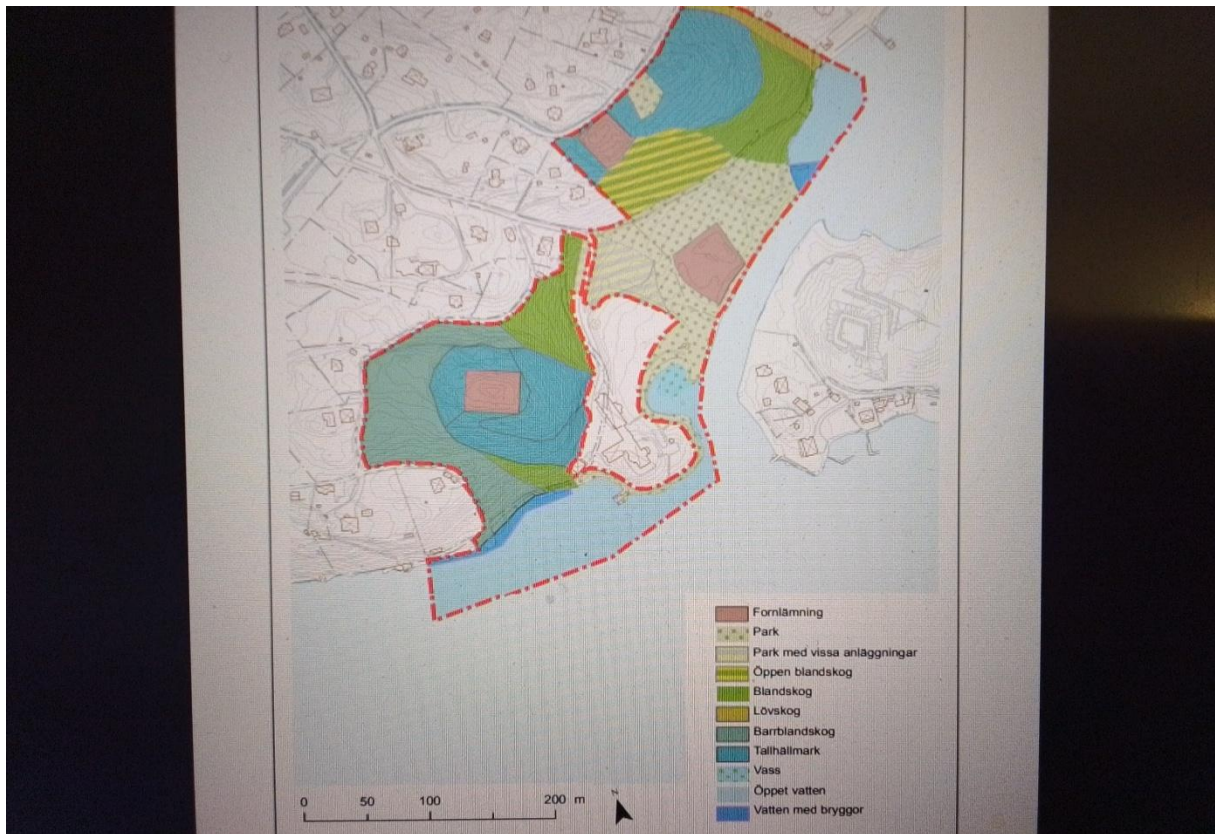
Förmodades vara en kraftig baksmälla - Försäljning av alkoholhaltiga drycker

Genom Baggensstaket kom år 1710 pesten till Stockholm med en estnisk kapten. Han gick iland vid Stäkets krog för att ta sig ett järn efter den långa sjöresan, somnade och vaknade omsider illa sjuk. Det som från början förmodades vara en kraftig baksmälla spred sig sedan från krogen ut över landet.

Från den 1 juni 2025 får oberoende och småskaliga bryggerier och vingårdar få sälja egentillverkad öl, vin, spri och cider via gårdsförsäljning. Nacka kommun vill vara först i Sverige med gårdsförsäljning av alkohol. Nacka Miljöbårdsråd anser att det inom Kulturresevatet bör det vara restrikt med tillstånd.

<https://digitaltmuseum.se/0210113652833/sodra-stakets-krog-01/media?slide=0>

<https://digitaltmuseum.org/0210113660437/baggensstaket-01>

<https://digitaltmuseum.se/0210113654615/lindangen-02>

https://sv.wikipedia.org/wiki/Villa_Lind%C3%A4ngen

<https://www.lokalguiden.se/lokal/gammeluddsv%C3%A4gen-51#images-section>

Boggerstället. Träsnitt av C. M. Hallbeck 1860.
Stockholms stadsbibliotek.

De nio krogarna

1. Boo krog
2. Stäket krogen
3. Erstaviskrogen
4. Gammeluddskrogen
5. Krogen på Duvnäsholme
6. Korsuddens krog
7. Klintens krog
8. Skuru värdshus
9. Kungshamnskrog

https://marinarkeologi.nu/MT/1995/mt_1995_4_699.pdf

<http://kanaler.arnholm.nu/stockholm/baggens.shtml>

https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/Bildarkiv/Egenproducerat/Kommuntrycket/KTR0147_022_p_s.pdf

<https://1719.se/skrgrdsliv> <https://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%85ngb%C3%A5tskrigen>

Foto Anders Lilliehök. TT Bildarkiv.

Roland Svensson (1910–2003) tillhör de konstnärer som redan under sin livstid fick en plats i svenska folkets hjärtan. Hans måleri och författarskap är värdefulla dokument över skärgårdsbornas tillvaro för inte så länge sedan. Han såg det som sitt kall att i ord och bild dokumentera detta liv innan det

skulle försvinna. Bland annat i boken "Skärgårdsliv i gången tid", som han själv kallade "sitt kärleksverk". http://www.skargardstrafikanten.se/page_69.html

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=34936>

MÅLERI

ROLAND SVENSSON

Waldemarsudde, Djurgården

drygt 200 verk till en retrospektiv på Waldemarsudde 2010

Målaren, grafikern och författaren Roland Svensson föddes 18 januari 1910. Han skulle alltså ha fyllt hundra detta år, en anledning så god som någon att samla drygt 200 verk till en retrospektiv på Waldemarsudde, den första sedan 1995.

För ångbåtarna blev konkurrensen från bilar, motorcyklar, bussar och lastbilar förödande. Bussarna gick oftare och det var för många resenärer närmare till en busshållplats än till bryggan.

<https://kvarnvikensmuseum.se/stockholms-forsta-kollektivtrafik/>

<https://www.nacka.se/499812/contentassets/796008bdd4fb48e0a69cb7c6e7973872/forslag-till-foreskrifter-avgransning-skotselplan-baggensstaket-ntn-250401.pdf> SID 51

https://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/stadsbyggnadsprojekt/Kulturresevat%20Baggensst%C3%A4ket/Samr%C3%A5d/3.%20F%C3%B6rslag%20till%20beslut%20Baggensst%C3%A4ket%20kulturresevat%202011.pdf

https://infobank.nacka.se/ext/bo_bygga/stadsbyggnadsprojekt/Kulturresevat%20Baggensst%C3%A4ket/Startskede/Kulturhistorisk%20utredning%20av%20Gammeludden%20Englund.pdf SID 17

https://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/stadsbyggnadsprojekt/Syd%C3%B6stra%20L%C3%A4nnersta%20-%20granskning%203/Granskning/Planbeskrivning.pdf

<https://www.nacka.se/499628/globalassets/stadsutveckling-trafik/dokument/stadsutveckling/sektoerprogram/kulturmiljoprogram-sommarnojen.pdf>

<https://www.nacka.se/4a5cd2/globalassets/kommun-politik/dokument/styrdokument/program/kustprogram.pdf>

https://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/stadsbyggnadsprojekt/Kulturresevat%20Baggensst%C3%A4ket/Samr%C3%A5d/3.%20F%C3%B6rslag%20till%20beslut%20Baggensst%C3%A4ket%20kulturresevat%202011.pdf

https://infobank.nacka.se/ext/bo_bygga/stadsbyggnadsprojekt/Kulturresevat%20Baggensst%C3%A4ket/Startskede/Kulturhistorisk%20utredning%20av%20Gammeludden%20Englund.pdf

<https://digitaltmuseum.se/0210113655561/klintens-brygga-06>

https://sv.wikipedia.org/wiki/Boo#/media/Fil:Boo_brygga.jpg

<https://digitaltmuseum.se/0210113654629/lannersta-brygga-01>

<https://digitaltmuseum.org/0210113656774/tollare-angats-brygga-01>

<https://www.boovilla.se/om-oss/boobadet-27125764>

<https://digitaltmuseum.se/0210113654629/lannersta-brygga-01>

Klintens brygga

https://infobank.nacka.se/Ext/Kultur/Nackas_historia/nacka_genom_tiderna/Fardmedel/html/angbatarna.html

<https://www.boovilla.se/om-oss/boobadet-27125764>

<https://saltsjobadenshembygdsforening.se/wp-content/uploads/2021/08/Rundkvist-Vikingatidabatliv-i-Nacka-meddelande-26.pdf>

Baggensstaket

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=13230&forceOrdinarySite=true>

Gustav v G (1685—1764) deltog 1700 i den sv landstigningen på Själland (meritförteckn inb hos Åkerstein, RHA) o gjorde 1702—08 i holländsk tjänst vidsträckta resor, varunder han deltog i diverse sjöstrider, bl a i Spanien. 1709 återvände han till Sverige o blev kapten vid Västmanlands regemente. Under de följande åren deltog han i slagen vid Hälsingborg o Gadebusch o tillfångatogs vid Tönningen 1713 men lyckades efter några månader rymma. Ånyo tillfångatagen vid Moss i Norge 1716, fördes han till Khvn men frigavs vid årets slut. 1718 avancerade han till major vid sluproddarregementet, 1719 blev han kommandör vid amiralitetet o deltog s å i striden vid Staket. Han utnämndes 1733 till kommandant på Dalarö skans o 1740 till överstelöjtnant o kommandant på Bohus. fästning. Som delägare i det 1745 grundade fiskerikompaniet för sv storfiske i Nordsjön blev han.

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=13230&forceOrdinarySite=true>

<https://digitaltmuseum.se/0210113655495/gammeludd-brygga-08>

<https://www.skippo.se/nyheter/33-miljoner-ikoniska-villan-vid-baggensstaket-ar-till-salu>

ÖVERSIKTSPLAN FÖR NACKA KOMMUN 2050, sid 27 (del av)
Kartan visar de viktigaste rörelsestråken som tillkommer eller utvecklas.
Det rör främst utbyggd tunnelbana, förbättrade cykelstråk samt föreslagen vägtunnel.

PLACERING AV STÄKETBRON
ENLIGT FÖRSLAG FRÅN 2014

<https://www.staketbron.se/>

Baggerstaket. Träsnitt av C. M. Hallbeck 1860.
Stockholms stadsbibliotek.

<https://www.svd.se/a/c9011a25-d2dd-3b35-9bb9-39c7c3f3e1d2/marken-avslojar-slaget-vid-baggerstaket>

Samrådet pågår från och med den 6 maj 2025
till och med den 17 juni 2025

<https://www.raa.se/app/uploads/2024/12/Kulturresevat-forteckning-2024.pdf>

<https://www.raa.se/kulturarv/landskap/kulturresevat/forteckning/>

<http://kanaler.arnholm.nu/stockholm/baggens.shtml>

<https://www.nacka.se/49a694/globalassets/uppleva-gora/dokument/kultur/kulturhistoria/kulturpromenader/kulturpromenad-boo-gard-baggensstaket-72dpi.pdf>

<https://www.nacka.se/baggensstaket>

file:///C:/Users/Admin/Downloads/TIS-Nr-7-1961-del1.pdf

https://infobank.nacka.se/ext/Bo_Bygga/stadsbyggnadsprojekt/Kulturresevat%20Baggensst%C3%A4ket/Startskede/Kulturhistorisk%20utredning%20av%20Gammeludden%20Englund.pdf

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Baggensst%C3%A4ket>

https://www.nacka.se/4a8005/globalassets/omsorg-stod/dokument/lugna-promenaden/lugna_promenaden_boo_2019_web.pdf

https://www.hhogman.se/sve_slag_baggensstaket-1719.htm

<https://popularhistoria.se/sveriges-historia/stormaktstiden/ryssharjningarna-1719-21>

<https://www.nacka.se/omsorg-stod/senior/halsa-och-traning/lugna-promenaden/>

Lugna promenaden

i Boo

PROMENADEN UTGÅR FRÅN Boo Herrgård, men man kan börja gå var som helst utmed slingan. Gå helst medurs för att se skyltarna bra.

Sträckning: Hermelinavägen, Kaptensvägen längs vattnet ända till Djurgårdsvägen, som leder tillbaka till Boo Herrgård.

Slingans längd: 4,5 km.

Svårighetsgrad: ● = lättgått, måttligt kuperat. På den västligaste biten utmed vattnet är det dock på några ställen så smalt och knotigt att det kan vara besvärligt att ta sig fram. Fortsätt på Gammeluddsvägen (grå markering på kartan) om du vill undvika det partiet!

Markering: orange skyltar märkta "Lugna promenaden".

På kartan:

- = bänk
- = busshållplats
- = Lugna promenaden-skylt
- = rekommenderad riktning
- = utsiktsplats

